

Znotiņa: Ar finanšu izlūkošanu viss ir kārtībā arī tagad

Finanšu izlūkošanas dienesta priekšniece Ilze Znotiņa (foto: LETA)

Valstī izsludinātā ārkārtējā situācija, kura daudziem likusi pārkārtot savu darbu, nav ietekmējusi to, kā tiek sekots mēģinājumiem legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus, intervijā aģentūrai LETA apliecina Finanšu izlūkošanas dienesta (FID) priekšniece Ilze Znotiņa. Viņa gan brīdina, ka krīzes laiku var izmantot dažādi krāpnieki. Jau pašlaik redzams, ka atkal aktivizējušies tā saucamie "naudas mūļi", kuri nodrošina naudas pārskaitījumus finanšu sistēmā. Tāpat turpinās naudas pārbaudes un liela daļa no FID iesaldētajiem līdzekļiem joprojām ir saistīti ar likvidējamo "ABLV Bank". FID veicis arī padziļinātās izpētes, piemēram, par Lietuvas finanšu sektora izmantošanu no Latvijas rezidentu puses, lai slēptu savus

līdzekļus.

Kā ārkārtējā situācija ir ietekmējusi FID darbu? Vai mainās pārbaudes, vai mainās jums iesniegto ziņojumu saturs?

Es par šo laiku gribētu teikt vislabākos vārdus. Apzinoties traģismu, kas ir ap šo vīrusu, mūsu iestādei šis laiks ir devis paātrinājumu un ļāvis izdarīt tās lietas, kuras patiesībā vajadzētu apsvērt visām valsts iestādēm. Piemēram, kādā veidā notiek tikšanās, kā tās tiek organizētas, cik efektīvas ir. Darbs no mājām, kā izrādās, ir iespējams pat tādā iestādē kā FID, kur ir jāapstrādā daudz sensitīvās informācijas. Mēs iepriekš domājām, ka tādēļ šādas iespējas ir salīdzinoši mazas, bet jau pirmajā ārkārtas situācijas dienā veicām pārgrupēšanos un pašlaik deviņas desmitdaļas no mums strādā attālināti, tikai ik pa laikam mainoties, lai apstrādātu no datubāzēm iegūtu informāciju.

Ar finanšu izlūkošanu viss ir kārtībā. Mēs esam atsākuši arī sadarbības koordinācijas platformas darbu, sazinoties attālināti ar privāto sektoru un arī ar tirgus uzraugiem. Manuprāt, viss mūsu dienesta darbā ir labi, ko apliecina arī skaitļi un rezultāti.

Jums ir jāsadarbojas ar arī daudziem partneriem, sākot no valsts institūcijām un beidzot ar privātajām struktūrām. Daudziem arī bijis jāpārkaroto darbs, daudziem ir nākuši klāt papildus pienākumi, piemēram, Valsts ieņēmumu dienestam. Kāda pašlaik ir sadarbība un vai tagad naudas atmazgāšanas novēršanas prasību izpilde daudziem prioritāšu sarakstā nav nokritis visai zemu?

Es domāju, ka nē. Man ir labas atsauksmes par pilnīgi visiem. Tā laikam ir mūsu tautas un valsts īpatnība, ka krīzes apstākļos mums patīk strādāt efektīvāk. Nevienam no mūsu sadarbības partneriem nav apsēdies un neizbauda tagad notiekošo ar slinkuma izpausmēm. Par to liecina arī skaitļi. Aprīlī, kas ir pilns krīzes laika mēnesis, iesaldēti ir 32 miljoni eiro un ir nosūtīti ārkārtīgi daudzi ziņojumi arī policijai.

Taču tagad, kad roku mazgāšana ir aktuālāka par naudas mazgāšanu, mēs arī nevienu nespējam par to domāt tik intensīvi kā pēdējo pusotru, divus gadus.

Pirmā ceturkšņa ziņojumā minējāt bažas, ka ārkārtas situācijas dēļ ieviestās izmaiņas klientu apkalpošanas kārtībā kāds var censties izmantot arī ļaunprātīgi. Kur jūs saskatiet galvenos riskus?

Mēs jau redzam, ka ir atkal aktivizējušies „naudas mūļi”. Būtu ļoti svarīgi, lai cilvēki apzinās, ka par spīti jebkādam grūtībām, kas šobrīd ir pienākušas un īpaši skar mazāk nodrošinātos vai tos, kuri turpināja strādāt pie darba devējiem, kuri ir aplokšņu algu maksātāji, tas nav iemesls, lai iesaistītos apšaubāmos darījumos. Tas attiecas gan uz to, ka kādam tiek sniegti savi personas dati, gan uz to, ka kāda cita uzdevumā tiek iests uz banku.

Bez „naudas mūļiem” mēs redzam, ka ir palielinājušās arī visa veida krāpšanas. Mēs arī domājam, kā preventīvi nodrošināties, lai cilvēki neiekrīt visādās jocīgās shēmās.

Tāpat par ļoti nopietnu aktualitāti kļūst maksātnespējas jautājums. Ņemot vērā, ka maksātnespēja ir bijusi viena no ekonomikā sāpīgākajām tēmām, šobrīd preventīvi domājam par to, kā nodrošināties, lai negodīgi uzņēmēji vai pakalpojumu sniedzēji maksātnespējas jomā, neizmanto šo krīzi.

Esam uzsākuši sadarbību un pārrunas arī ar Valsts kontroli, kā palīdzēt kontrolēt valsts un pašvaldības līdzekļu tērēšanu, kad var veikt dažādus iepirkumus, neievērojot standarta procedūru.

Kā pašlaik darbojas jūsu pieminētie „naudas mūļi”? Parasti viņus iedomājamies, kā cilvēkus, kuri pāri robežām ved skaidru naudu.

„Naudas mūļi” var būt arī tādi, kuri piešķir kādam savu kontu, lai caur to notiktu naudas pārskatījumi. Parasti šādus kontus izmanto nezināmas izcelsmes naudas plūsmām. Ņemot vērā, ka tā ir ārkārtīgi primitīva darbība, bankām šāda „naudas mūļa” noķeršana ir vienkāršākais, ko izdarīt. Lielākoties šādus „naudas mūļu” pakalpojumus nodrošina

organizētā noziedzība, un organizatorus, grupējumu līderus noķert, protams, ir daudz grūtāk nekā šos cilvēkus, kuri ir iedevuši savu bankas kontu detaļas. Viņiem tas savukārt nozīmē sabojātu kredītvēsturi un vairākus nepatīkamus mēnešus, kurus ilgs policijas izmeklēšana. Policijai šādu lietu izmeklēšanā ir ļoti liela pieredze un mans aicinājums ir: nedariet tā!

Viena lieta, kas pēc ekspertu domām pēc šīs krīzes būs uz palikšanu, ir daudzu procesu digitalizācija. Vai tas jūsu darbu kaut kādā ziņā atvieglos?

Mūsu procesi jau ir digitalizēti. Mēs reizumis strādājam arī ar fiziskiem dokumentiem, bet mūsu kā finanšu izlūkošanas iestādes darbs lielākoties tomēr notiek digitālajā vidē. Līdz ar to tiešā veidā tas mūs neietekmēs.

Taču tas varētu ietekmēt to, kāda veida ziņojumus mēs saņemam. Ir virtuālā ēra un mēs arvien lielāku uzmanību pievēršam arī „fin-tech” un pūļa finansēšanas platformām, dažāda veida elektroniskās naudas iestādēm. Īpaši mēs pievēršam uzmanību elektroniskās naudas iestādēm, kuras ir reģistrētas, piemēram, Lietuvā vai citās tuvākās valstīs. Tādēļ tas var ietekmēt ziņojumu saturu par aizdomīgiem darījumiem, bet mūsu pašu pamatdarbu nē. Mēs vairs nestrādājam ar papīra dokumentiem, kā to dara vēl daudzas citas finanšu izlūkošanas iestādes pat ļoti attīstītās valstīs.

Pašlaik mēs strādājam arī pie tā, lai 2021. gada vidū sāktu lietot Apvienoto Nāciju Organizācijas izstrādātu lietojumprogrammu „goAML”, kas ir izstrādāts tieši finanšu izlūkošanas dienestiem. Ar to strādā labāk attīstītie finanšu izlūkošanas dienesti un tas ļaus vēl ātrāk sarunāties ar mūsu partneriem.

Pirmā ceturkšņa ziņojumā bija rakstīts, ka ir iesaldēts četras reizes vairāk līdzekļu nekā pērn pirmajos trīs mēnešos. Kas tālāk notiek ar šiem līdzekļiem un vai jūs esat apmierināti ar tālāko procesu, kas ir policijas rokās?

Kopumā jā. Es vispār esmu liels tiesībsargāšanas iestāžu aizstāvis un uzskatu, ka tajos apstākļos, kādos ilgi bija jādzīvo tiesībsargājošajām iestādēm, kur ne politikas līmenī, ne praktiskā finansējuma līmenī netika sniegts nopietns atbalsts finanšu noziegumu izmeklēšanai, tās strādā labi. Ir tiesībsargājošās iestādes, kuras strādā labāk, ir iestādes, kuras mazāk labi, ir daži, kuri vēl nav sapratuši savu lomu noziedzīgu līdzekļu legalizācijas novēršanā. Bet kopumā darbs rit ļoti labi.

Kas notiek tālāk? Mēs iesaldējam līdzekļus un gatavojam par tiem ziņojumus. Ir divu veidu ziņojumi. Mēs varam sagatavot ziņojumu, ka ir nopietns pamats uzsākt kriminālprocesu. Otrs gadījums ir tā saucamā riska informācija, kur mēs saskatām kopsakarības ar kādām noziedzīgām darbībām, bet, iespējams, nav vērts veikt līdzekļu iesaldēšanu. Šādi gadījumi ir, piemēram, arī attiecībā uz dažām no likvidējamām

komerbankām, kur mēs redzam, ka ieguldāmais darbs, ko vajadzētu paveikt, nav samērojams ar naudas līdzekļu atlikumu, kas ir bankas kontos. Mēs redzam, ka noziedzīgu līdzekļu legalizācija ir notikusi, bet mēs to sūtam tiesībsardzības iestādēm tikai kā riska informāciju izvērtēšanai. Tālāk ļoti liela loma ir prokuratūrai un es gribu teikt, ka tās darbs ir arvien labāks.

Kopumā galvenais ir sadarbība, jo visiem šiem trim posmiem, lai mēs sasniegtu labu rezultātu tiesā, ir jāstrādā kā labi ieeļļotiem zobratiem.

Kur notiek bremsēšanās jeb kuras iestādes vēl nav sapratušas savu lomu šajā procesā?

Es teikšu, ka tās ir atsevišķas tiesībsardzības iestādes, kuras līdz šim primāri koncentrējušās saviem pamata pienākumiem. Taču ja runājam par ķēdi - Finanšu izlūkošanas dienests, Valsts policija, prokuratūra, tiesa -, tad ne par vienu no šiem ķēdes posmiem, es nevaru teikt, ka notiek bremsēšanās. Tiesa, regulāri parādās jauni elementi. Tādēļ mums ir intensīva komunikācija un atsevišķos gadījumos ir nepieciešami konsultanti, lai saprastu, kā labāk rīkoties. Arī tiesneši, kuri redz kā vienu vai otru jautājumu var risināt, iesaistās. Tas gan vairāk ir nevis par konkrētām lietām, bet par sistēmiskiem jautājumiem. Mēs visi strādājam un ejam uz priekšu.

Protams, arī noziedznieki nesnauž. Mēs redzam, ka ir daži, kuri arī tagadējo krīzi izmanto kā iespēju. Tādēļ katru dienu ir kaut kas jauns.

Vai par kādu daļu no pērn iesaldētajiem līdzekļiem jau ir pierādīts, ka tā ir vai nu legāla, vai otrādi, nelegāla nauda? Cik ilgi šāds process parasti ilgst?

Ir bijuši atsevišķi gadījumi, kur iesaldētās un pēc tam arestētās naudas summas ir atbrīvotas, bet šādi gadījumi ir proporcionāli maz. Lielākoties, ja līdzekļi ir iesaldēti, tie arī tiek arestēti un pēc tam tiesā tiek lemts par konfiskāciju.

Taču jāreķinās, ka Kriminālprocesa likums ir izveidots tā, ka rezultātus ar līdzekļu konfiskāciju mēs ātrākais varam redzēt pēc gada, pusotra. Tādēļ runāt par pagājušo gadu vēl ir grūti.

Pašlaik mēs gatavojam Nacionālo riska novērtējumu par 2018. un 2019. gadu un tad jau varēsim runāt precīzāk. Novērtējums būs sagatavots apmēram vasaras vidū.

Kad runājam par iesaldētajiem līdzekļiem, cik lielā mērā runa ir par „ABLV Bank”?

Es atturēšos saukt konkrētus skaitļus, taču es varu teikt, ka liela daļa no tā ir „ABLV Bank”. Tas ir labs ilustratīvs rādītājs tam, ka „ABLV Bank” ir jālikvidē ar vislielāko uzmanību, ar vislielāko rūpību. Tāpēc mēs ļoti priecājamies, ka mums ir ārkārtīgi laba sadarbība ar FKTK. Tāpat mums ir

regulāras sanāksmes ar tiesībsargājošajām iestādēm. Mums ir jāspēj parādīt, ka mēs šo ļoti būtisko jautājumu spējam pareizi atrisināt.

Cik tālu pašlaik ir process ar „ABLV Bank” aktīvu pārbaudēm?

Līdz šim mēs saņēmām salīdzinoši maz ziņojumus. Sākoties ārkārtas situācijai, mēs aicinājām banku sazināties ar mums un, ja šajā laikā būtu ziņojumi, iesniegt tos pārredzamā veidā, lai mēs spētu nodrošināt pārbaudes arī laikā, kad strādājam attālināti. Neraugoties uz to, pēkšņi saņēmām ļoti daudz ziņojumus. Tiesa, nevaram paslavēt ABLV par spēju izprast, kā ziņojumi ir jāsaņem. Pašlaik mēs strādājam ar šo ziņojumu pirmo porciju.

Mēs esam izteikuši savu redzējumu par to, kā vajadzētu rīkoties, lai kopumā varētu paātrināt šo procesu. Cerēsim, ka ABLV būs arī saklausījusi mūsu norādes.

Aprīļa sākumā viens no ABLV līdzīpašniekiem Ernests Bernis izteicās, ka noguldītāju pārbažu ātrums ir nepieļaujami lēns un pārspīlēti dārgs. Tātad šie pārmetumi būtu jāadresē pašiem „ABLV Bank” likvidatoriem?

Viennozīmīgi. Turklāt likvidatori ir tā pati institūcija, kas bija „ABLV Bank” valde pirms likvidācijas uzsākšanas. Ir ļoti grūti pateikt, kādēļ akcionārs izsaka pārmetumus publiskā telpā par dārgu un lēnu procesu, ja tas ir jādara viņiem pašiem un iekšēji šie jautājumi jāatrisina. Galu galā pati „ABLV Bank” kopā ar toreizējo FKTK vadītāju visa procesa sākumā paziņoja, ka tas aizņems piecus gadus. Pašlaik viņi ir strādājuši tikai pirmo gadu.

Vai no jūsu puses redzams, kur ir tās problēmas, kāpēc tas notiek tik lēni?

Vienkāršā atbilde - „ABLV Bank” iepriekš nebija paveikuši to, kas viņiem bija jāizpilda, kad banka vēl darbojās.

Šobrīd likvidatori cīnās ar sekām, kuras ir rezultāts tam, kā iepriekš banka ir strādājusi. Bankas darbība beidzās tā, ka Eiropas Centrālā banka neuzskatīja, ka sabiedrības interesēs ir glābt šo banku.

Jūs iepriekš minējāt, ka veidojat starptautisku grupu, lai pētītu tos maksājumus, kas no „ABLV Bank” aizceļoja uz dažādām jurisdikcijām. Kas pašlaik notiek ar šo grupu, kāds ir tās darbs?

Pēdējo reizi mēs tikāmies janvāra beigās un bija plāns, ka mēs tiksimies maijā šeit, Rīgā, bet, protams, pašlaik tas ir neiespējami. Mēs sākotnēji domājām pārceļties uz rudenī, bet tad nolēmām, ka mēs tomēr negaidīsim un mums ir veidi un kanāli kā sazināties arī attālināti. Līdz ar to grupa turpina darbu.

Jāsaka, ka šīs grupas darbības rezultātā ļoti daudzās valstīs finanšu izlūkošanas dienesti ir devuši pie savām valdībām, lai norādītu uz

nepilnībām arī šo valstu normatīvajā regulējumā, kuru dēļ finanšu izlūkošanas dienesti šajās valstīs nevarēja līdz šim efektīvi pārbaudīt līdzekļus, kuri nāca gan no konkrētās bankas, gan arī no citām bankām, kuras ir bijušas iesaistītas kādos aizdomīgos darījumos.

Tas ir pozitīvs moments un tādēļ daudzi sadarbības partneri vēlas, lai mēs turpinām šo projektu, turpinām regulāras sanāksmes.

Vai veicat pārbaudes jau arī „PNB Bank”?

Jā, „PNB Bankā” notiek ļoti „dzīvs” process un saņemam ārkārtīgi daudz ziņojumu no bankas administratora. Tā ir atšķirība no otras bankas, kur šis process bija ļoti ilgs. Ir jautājums – kāpēc? Jo bankas pēc savas darbības profila bija stipri līdzīgas. „PNB Bankas” gadījumā mēs arī veicam iesaldēšanu, lielākoties vērtspapīrus. Tāpat gan administrators, gan FKTK ir apliecinājuši, ka bankas konti ir diezgan tukši, tādēļ te nevar runāt par iespējamību, ka naudas līdzekļi lielos apmēros varētu aizplūst uz citām valstīm un tādējādi inficēt citu valstu finanšu sistēmas.

Kad no jūsu puses varētu noslēgties „PNB Bank” aktīvu pārbaudes?

To es nevaru pateikt, jo manā rīcībā nav informācijas, cik ātri administrators plāno pabeigt pārbaudes. Banku likvidācijas procesa uzraudzība ir FKTK uzdevums un mēs iesaistāmies tikai likvidācijas metodoloģijas saskaņošanā, galvenokārt jomā, kas ir saistīta ar mūsu pienākumiem aizturēt noziedzīgi iegūtus naudas līdzekļus un materiālu nosūtīšanu tiesībsargājošajām iestādēm.

Kā kopumā pašlaik var vērtēt situāciju Latvijas finanšu sektorā? Vai var just uzlabojumus izpratnē par naudas atmazgāšanas novēršanas prasībām?

Jā, noteikti. Līdz šim salīdzinoši ilgi bija sajūta, ka jāstāv tādā cīņas pozā un jāmēģina aizstāvēties pret daudziem skeptiķiem, kritiķiem un bieži vien arī populistiskiem izteicieniem par to, ka nauda nestrādā ekonomikā, kas, protams, ir absurdi, jo mēs negribam, lai mūsu ekonomikā strādātu netīra nauda.

Šobrīd ir parādījušās ļoti daudzas labas tendences. Pirmkārt, no banku sektora un citiem likuma subjektiem mēs sākam saņemt ļoti kvalitatīvus ziņojumus. Parādās ļoti interesanti aspekti gan par skaidras naudas apriti, gan par korumpētām amatpersonām. Tas ir tieši šī gada uzstādījums – mēs vēlamies izprast veidus un kanālus, kā korumpētas amatpersonas slēpj savus ienākumus no korupcijas. Mēs redzam, ka ir ļoti labi ziņojumi, ļoti labi pavadieni par profesionālā atbalsta sniedzējiem – gan juristiem, gan grāmatvežiem, gan arī citu profesiju pārstāvjiem, kuri var nodrošināt profesionālos pakalpojumus šajā jomā.

Šie divi gadi ir bijuši ļoti smags darbs, kurš tagad nes nopietnus augļus.

Mēs sākam veikt dažāda veida stratēģiskās padziļinātās izpētes, piemēram, par Lietuvas finanšu sektora izmantošanu no Latvijas rezidentu puses, lai slēptu savus līdzekļus – gan, lai izvairītos no nodokļu nomaksas, gan citu noziegumu slēpšanai. Notiek sadarbība ar Lietuvas finanšu izlūkošanas dienestu un centrālo banku. Mēs esam veikuši izpēti par azartspēļu sektoru un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas īpatnībām tur. Pētot skaidras naudas apriti, nāk daudz vērtīgu atziņu, ar kurām mēs nekavējoties dalāmies arī ar citām iestādēm, kurām tas būtu jāzina.

Protams, ka bankas un banku sektors vienmēr būs galvenā platforma, caur kuru tiek mēģināts legalizēt noziedzīgi iegūtu naudu. Taču mēs redzam arī daudzus citus aspektus. Diemžēl nepatīkamais secinājums ir, ka šo daudzo gadu laikā, kad banku sektors veidojās ar nepareizajiem zariem, arī daudzi citi mazāki atzari ir stiprinājuši savu spēju sniegt noziedzīgus pakalpojumus. Mēs gribam ar to strādāt daudz nopietnāk nekā darījām līdz šim.

Pieminējāt jau šos divus pētījumus. Vai varat izstāstīt vairāk par secinājumiem, kurus guvāt pētot azartspēļu sektoru?

Šajā stadijā, kad mēs sazināmies ar tiesībsardzības iestādēm par secinājumiem, es detaļas vēl atklāt negribu. Pēc tam mēs noteikti publiskosim arī secinājumus un rezultātus.

Diemžēl ir skaidrs, ka azartspēļu sektors ir ticis izmantots arī noziedzīgu līdzekļu legalizācijas nolūkā. Es uzreiz gribu uzsvērt, ka sektorā ir ļoti laba uzraudzības institūcija un mēs teicami sadarbojamies ar Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekciju. Tomēr sektors ir liels, naudas aprite ir liela, un mēs runājam arī par atsevišķiem spēlētājiem sektorā, kuriem mēs esam pievērsuši ļoti nopietnu uzmanību. Tādēļ šo jautājumu pagaidām es vairāk nekomentēšu, bet šis ir labs pētījums, kas mums ļaus varbūt rosināt arī izmaiņas uzraudzībā un noziegumu atklāšanā.

Vai arī par Lietuvas finanšu sektora izmantošanas pētījumu secinājumus atklāsi vēlāk?

Jā. Vienīgais, ko es varu teikt, šobrīd aptuveni divas reizes ir palielinājies ziņojumu skaits par aizdomīgiem darījumiem ar Lietuvas elektroniskās naudas iestādēm un dažām ļoti toksiskām bankām.

Mēs ar Lietuvas kolēģiem strādājam, lai to novērstu. Prevencijas nolūkā es gribu teikt: tie uzņēmēji un tās privātpersonas, kuras domā, ka viņas ir nepamanāmas, ļoti nopietni maldās. Bankas vēro to, kas ir aizdomīgs, un mums ir indikatori, lai bankas ātri varētu ziņot mums. Mēs esam pārliecināti, ka ar laiku izdosies panākt situāciju, ka ne tikai Latvijā ir stingra noziedzīgu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēma, bet arī kaimiņvalstīs tāda izveidosies un noziedznieki nevarēs tur patverties.

Es precizēšu – vai runa ir par „Revolut” un līdzīga tipa „fin-tech” uzņēmumiem, kuri Lietuvā saņēma banku licences?

Nē, „Revolut” šajā gadījumā nav izceļams. Ir vesela virkne elektroniskās naudas iestādes, kuras mēs esam identificējuši kā augsta riska.

Kā jūs šī pētījuma ietvaros raksturotu sadarbību ar Lietuvas kolēģiem?

Cilvēciskā un koleģiālā līmenī mums ir ārkārtīgi laba sadarbība. Bet, lai abās valstīs būtu vienāda līmeņa izpratne par to, cik šie jautājumi ir svarīgi, vēl daudz jāstrādā. Vienlaikus, jo vairāk ir šādu pētījumu un konkrētu rezultātu, jo lielāka ir iespēja, ka mēs varam norādīt arī citām Eiropas Savienības valstīm par trūkumiem viņu sistēmā.

Informāciju par šo pētījumu es iesniegšu arī mūsu valdībai. Kad šī krīze rimsies, aicināšu mūsu valdībai informēt Lietuvas un citu valstu valdības, kurās uz šādām aizdomīgām finanšu institūcijām acis pievērtas vairāk, un runāt par šīm lietām jau ļoti augstā līmenī. Ir jāvienādo šīs prasības. Tāda situācija, ka tepat kaimiņvalstī ir paslēpušies ļoti daudzi mūsu valsts rezidenti, nav pieļaujama.

Vai vēl ir kādas interesantas shēmas, kuras esat atklājuši?

Vēl joprojām mēs runājam arī par nevalstisko organizāciju (NVO) sektoru. Arī tur ir ļoti daudz darāmā. Mēs esam jau izstrādājuši indikatorus, pēc kuriem mēs varam saprast, vai nevalstiskās organizācijas tiek izmantotas kā čaulas dažādu grūti izskaidrojamu vai bieži vien acīmredzami noziedzīgu darbību veikšanai. To mēs arī gribam daudz nopietnāk un dziļāk pētīt. NVO Pilsoniskā alianse ļoti aktīvi nāk mums pretī un arī pati ir mēģinājusi rast veidu, kā izslēgt no sava loka šādus negodīgus darboņus. Bet dažāda veida biedrību ir ļoti daudz un tās ļoti ilgu laiku ir bijušas visai neuzraudzītas. Līdzīgi kā ar bērniem. Ja vecāki viņus ilgāku laiku atstāj nepieskatītus, tad bērni dara visādas blēņas.

Lai nerastos pārpratumi – FID nedomā, ka visas nevalstiskās organizācijas ir sliktas. Taču ir vesela virkne mazu, neuzkrītošu vienā adresē reģistrētu biedrību, kuras patiesībā ir uzskatāmas par čaulām un tiek izmantotas aizsegam, lai biedrību biedri varētu saņemt naudu, bieži vien - nemaksājot nodokļus.

Vai FID izstrādā arī kādus ieteikumus regulējuma izmaiņām?

Jā, noteikti. Mēs nekad šādas lietas neatstājam bez ieteikumiem. Piemēram, šobrīd mēs intensīvi strādājam pie ieteikumiem par izmaiņām Konfiskācijas fonda darbā.

Proti, neatkarīgi no tā, cik mums ir pieaugusi dažādu iestāžu darba efektivitāte, konfiscējot noziedzīgus līdzekļus, Konfiskācijas fonds nav mainījies kopš laika, kad to izveidoja. Taču tieši tas var veicināt konfiskācijā iesaistīto iestāžu labāku un efektīvu darbību.

Tāpat mēs strādājam ar paralēlās ziņošanas novēršanu. Pašlaik iestādēm par aizdomīgiem darījumiem ir jāziņo FID un par aizdomīgiem darījumiem

nodokļu jomā – Valsts ieņēmumu dienestam. Šī situācija ir ar tādu vēsturisku bārdu, jo pirms trim četriem gadiem abas iestādes sadarbojās neefektīvi un politiķiem nekas cits neatlika kā veidot paralēlas ziņošanas sistēmas. Tas ir ļoti apgrūtināši gan mums, jo mēs nezinām, vai mums ziņo to pašu informāciju, gan, protams, tiem, kuriem ir pienākums ziņot. Mēs sadarbojamies ar Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policiju, lai vienotos, kā palikt tikai vienam ziņošanas kanālam - Finanšu izlūkošanas dienestam.

Kas pašlaik notiek mūsu tālākajā sadarbībā ar „Moneyval”? Kad mums ir jāsniedz nākamie ziņojumi?

Ievērojot ierobežojumus ceļošanai un klātienēs saziņai, „Moneyval” plenārsesija ir pārcelta uz rudenī. Es pieļauju, ka arī tā var nenotikt un būs tikai decembra plenārsēde.

Tāpat ir atliktas vairākas valstu vērtēšanas. Piemēram, man kā „Moneyval” ekspertam bija jābūt Sanmarīno, lai vērtētu šo valsti. Valstu novērtēšanas pašlaik tiek atliktas uz nākamo pusgadu.

Mēs neesam saņēmuši norādes par to, ka mums vajadzētu citādāk plānot savu ziņošanu un atskaitīšanos „Moneyval”. Kā jau esmu teikusi iepriekš, mēs šo iepriekšējo procesu esam pabeiguši tik brīnišķīgi, ka nākamā gada vasarā, kad ir nākamais atskaitīšanās laiks, mums nebūs jādara ļoti daudz, ja vien mēs nepaspēsīm kaut ko nopietni sabojāt. Es ceru, ka mums izdosies demonstrēt tādu pašu labu rezultātu un noturēt šo kursu, kāds bija līdz šim.

Tātad Latvijai nākamais ziņojums jāiesniedz nākamgad vasarā?

Jā, bet tas būs vispārīgs ziņojums. Mums jau tagad būtu daudz ko stāstīt par paveikto visās jomās, tādēļ es par to pagaidām esmu mierīga.

Daudzi ekonomisti norāda, ka pandēmija būs izraisījusi arī diezgan dziļu ekonomisko krīzi. Ko tas var nozīmēt naudas atmazgāšanas apkarošanā un vai mēs varam „aizņemties” kādus secinājumus no iepriekšējās finanšu krīzes - kur bija kļūdas un ko nevajadzētu pieļaut šoreiz?

Diemžēl es arī domāju, ka ekonomiskā krīze būs nopietna, kaut arī iemesli ir citi.

Kā jau es minēju, diemžēl ir cilvēki, kuru domāšana ir veidota tā, ka viņi izmanto dažāda veida krīzes un citu ciešanas, lai uz tā rēķina iedzīvotos. Tādēļ, protams, mēs sagaidām, lai tiktu stingri ieturēts līdz šim uzsāktais un bankas, uzņēmumi un privātpersonas nesadarbotos ar nepārbaudītām, aizdomīgām vai sankcionētām personām. Tā ir ļoti nopietna tēma un tā attiecas uz visiem uzņēmējiem, arī individuālajiem komersantiem. Otra lieta – šādas krīzes vienmēr izmanto organizētā noziedzība un gribētos, lai to visi apzinās. Te es varu aizņemties izteicienu no Itālijas kolēģiem „Covid nostra” (Sicīlijas mafijas apzīmējums ir „Cosa nostra” – red.). Ir organizētās

noziedzības grupējumi, kuri apzinās, ka cilvēkiem samazinās ienākumi, tādēļ būs mēģinājumi viņus iesaistīt kontrabandā, izmantot kā „naudas mūļus”, citām nelegālām darbībām.

No otras puses, gribētos norādīt, ka nevajadzētu krīzes ietekmē arī aizmirst par to, ka noziedzīgu līdzekļu legalizācija ir noziedzīgs nodarījums. Tas jāatceras, kad izskan aicinājumi iepludināt ekonomikā rezidentu naudu, neraugoties uz tās izcelsmi. Te es atsaucos uz norādēm uz „ABLV Bank” un publiskajā telpā izskanējušajiem aicinājumiem, ka rezidentu nauda ir jādarbina un jālaiž aprītē. Tas ir aicinājums arī politiķiem un žurnālistiem, kuri iesaistās šajās diskusijās, vērtēt, kā tas izskatās gan no morāles, gan likuma viedokļa. Mums viennozīmīgi nevajag tādas investīcijas, kuras ir nepārbaudītas. Turklāt, ja runājam par „ABLV Bank”, tad rezidentu naudas apjoms tur ir salīdzinoši ļoti mazs. Turklāt pašas „ABLV Bank” noteiktajā riska kategorijā rezidenti ir ar augsta riska vērtējumu.

Tādēļ arī no iepriekšējās krīzes līdzī ir jāņem stingra uzraudzība, sodi par noziedzīgiem nodarījumiem un jāsniedz ļoti daudz informācijas iedzīvotājiem, jo viņi var iesaistīties noziedzīgās darbībās, pat aiz naivuma un nesaprotot kādi ir patiesie viņu sadarbības partneru nolūki.

Autors: Inguna Ukenābele, LETA

Intervija publicēta LETA+ 2020. gada 14. maijā

<https://www.leta.lv/plus/03DAF9A6-2509-43E7-BDD0-10B99C130DC6/>

© Bez aģentūras LETA rakstiskas piekrišanas aizliegts šīs ziņas tekstu jebkādā veidā un apjomā pārpublicēt vai citādi izmantot masu saziņas līdzekļos vai interneta vietnēs. Pārkāpumu gadījumos tiesvedība norit atbilstoši Latvijas likumiem.